

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Одеська юридична академія»
Прикарпатський юридичний інститут

**ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ:
СУЧАСНИЙ СТАН ТА АКТУАЛЬНІ
ПРОБЛЕМИ**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ П'ЯТОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(м. Івано-Франківськ, 15 квітня 2016 року)**

м. Івано-Франківськ
2016 р.

Список використаних джерел:

1. Хрестоматія з історії держави і права України. – Т.1. З найдавніших часів до початку XX ст.: Навчальний посібник: у 2Т / [В.Д. Гончаренко, А.Й. Рогожин, О.Д. Святоцький]. – К.: Ін Юре. – 1997. – 464 с.
2. Краткое изображение процессов или судебных тяжёб 1715 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nwapa.spb.ru/htmldb/0351/chapter_8.html.
3. Права, за якими судиться малоросійський народ 1743 р. (Витяг). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://textbooks.net.ua/content/view/932/17>.
4. Устав Уголовного судопроизводства 1864 г. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://constitution.garant.ru/history/act1600-1918/3137>.
5. Уголовно-процессуальный кодекс УССР от 20.07.1927 г. // СУ УССР. – 1927. – № 36-38. – Ст. 167-168.
6. Основы уголовного судопроизводства СССР и союзных республик 1958 г. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://www.zaki.ru/pagesnew.php?id=1749>.
7. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28.12.1960 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>.
8. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651%D0%B0-17>.

*Вікторія Рожнова,
к.ю.н., доцент,
професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ*

ЗМІСТ ПРЕДМЕТА ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО ОДЕРЖАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ

Актуальність теми дослідження обумовлена тим великим негативним значенням, яке мають корупційні діяння для розвитку державності в Україні, її ефективного функціонування.

Корупція в сучасних умовах стала чинником, який реально загрожує національній безпеці та конституційному ладу України. Надзвичайно високий рівень корупції в Україні визнано не тільки вітчизняними та зарубіжними аналітиками, експертами, громадськими та міжнародними організаціями, а й навіть представниками вищих органів виконавчої та законодавчої влади. Це явище негативно впливає на всі сторони суспільного життя: економіку, політику, управління, соціальну та правову сфери, громадську свідомість, міжнародні відносини. Корумповані дії все більше витісняють правові та, що найбільш небезпечно, з аномалії перетворюються фактично на норму поведінки [1].

Причини, як і прояви корупції в Україні, багатогранні та різноманітні. При цьому, одним із найбільш небезпечних її проявів є одержання неправомірної вигоди службовою особою, оскільки як одержання, так і надання неправомірної вигоди службовій особі, доволі часто – це латентні кримінальні правопорушення, що супроводжуються вчиненням ряду інших дій, а тому їх розслідування, як правило, є доволі складним.

Процес встановлення фактичних обставин кримінального провадження відбувається в межах предмета доказування, під яким, відповідно до ст. 91 КПК України, розуміють обставини, які підлягають доказуванню і мають значення для кримінального провадження.

Загальновідомо, що кожне кримінальне провадження наділене як загальними для усіх кримінальних проваджень рисами її властивостями, так і специфічними, особливими, що притаманні лише йому. Відповідно у кожному кримінальному провадженні підлягають встановленню як загальні обставини (які встановлюються у кожному кримінальному провадженні), так і локальні (які встановлюються у певній групі кримінальних проваджень, об'єднаних, як правило, єдиним об'єктом злочинного посягання), а також індивідуальні (які встановлюються у конкретному кримінальному провадженні).

Відповідно у теорії кримінального процесу наряду із загальним предметом доказування виділяють і локальний, спеціальний предмет доказування в конкретному кримінальному провадженні [2; 3; 4, с. 11].

Обставини загального предмета доказування визначені у ст. 91 КПК України. Ними, зокрема, є: подія кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення

кримінального правопорушення); винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення; вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат; обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, які виключають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження; обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання; обставини, які підтверджують, що гроші, цінності та інше майно, які підлягають спеціальній конфіскації, одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна, або призначалися (використовувалися) для схилення особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення чи винагороди за його вчинення, або є предметом кримінального правопорушення, у тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом, або підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення; обставини, що є підставою для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.

У свою чергу, обставини локального, спеціального предмета доказування визначаються як ознаками, що є спільними для певної групи злочинів (зокрема, злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг, до яких належить і одержання неправомірної вигоди службовою особою), так і ознаками конкретного складу злочину, що розслідується.

Питання про те, які обставини утворюють локальний, спеціальний предмет доказування у кожному конкретному випадку, вирішується виходячи з положень кримінального закону щодо складу злочину, який розслідується, та обставин, які впливають на вирішення питання про винуватість обвинуваченого.

Аналіз позицій щодо змісту предмета доказування у кримінальних провадженнях про одержання неправомірної вигоди, які викладені у науковій літературі, дозволяє дійти висновку про те, що встановлення, зокрема події кримінального правопорушення (п. 1 ч. 1 ст. 91 КПК України), у цій категорії кримінальних проваджень, зокрема, передбачає доказування таких обставин:

1. Обставини передання службовій особі неправомірної вигоди за вчинення чи невчинення такою службовою особою в інтересах того, хто надає неправомірну вигоду, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища.

Тобто, насамперед, необхідно встановити, чи мала місце подія кримінального правопорушення. Оскільки злочин, передбачений ст. 368 КК України, є злочином із формальним складом, то у цьому випадку наявність події кримінального правопорушення встановлюється незалежно від настання наслідків (вчинення службовою особою дій, обумовлених наданням неправомірної вигоди; досягнення бажаного результату).

Способів передання службовій особі неправомірної вигоди існує доволі багато, розмаїття яких, як правило, залежить від предмета неправомірної вигоди, який також підлягає встановленню.

Крім того, при встановленні способу вчинення цього злочину слід встановити, чи була передана неправомірною вигода безпосередньо особою, в інтересах якої вона передавалась, чи іншою особою – посередником. Особа останнього має бути встановлена, як і його взаємовідносини із особою, в інтересах якої надавалась неправомірною вигода.

2. Характер взаємовідносин між службовою особою і особою, яка надає неправомірну вигоду, а також третьою особою, в інтересах якої передається неправомірною вигода.

Встановлення цих обставин має важливе значення для доказування об'єктивної сторони цього злочину у випадках, коли службова особа та особа, яка надала неправомірну вигоду (третья особа), не заперечують факт передання предмета неправомірною вигоди, однак визначають його як подарунок, борг, який підлягає поверненню, тощо.

Факт цивільно-правових відносин між цими особами, якщо вони про нього заявляють, має бути спростований в процесі доказування об'єктивної сторони складу злочину.

3. Обставини вчинення чи невчинення службовою особою в інтересах того, хто надав неправомірну вигоду, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища.

При встановленні цих обставин слід з'ясувати, яка саме дія, була вчинена чи не вчинена службовою особою в інтересах того, хто надав неправомірну вигоду, чи в інтересах третьої особи, і в чому

конкретно це виразилось.

Також підлягає встановленню факт входження такої дії до кола службових обов'язків посадової особи. У деяких випадках, за умови, що дія, яка була вчинена чи невчинена службовою особою в інтересах того, хто надав неправомірну вигоду, чи в інтересах третьої особи, безпосередньо не входить до кола службових обов'язків особи, підлягає з'ясуванню факт сприяння такому вчиненню або невчиненню службовою особою з використанням наданої їй влади чи службового становища.

Встановлення цих обставин також обумовлюється необхідністю доказування об'єктивної сторони складу злочину у випадках, коли службова особа, яка одержала неправомірну вигоду, безпосередньо будь-яких дій (бездіяльності) в інтересах того, хто надав неправомірну вигоду, чи в інтересах третьої особи не вчиняла. Такі дії (бездіяльність) здійснюють інші посадові особи (як вищого, так і підлеглого рівня), нерідко на законних підставах.

Підлягає встановленню і законність дій (бездіяльності), вчинених службовою особою в інтересах того, хто надав неправомірну вигоду, чи в інтересах третьої особи. В окремих випадках у результаті цього може бути встановлена наявність в діях службової особи окремого самостійного складу злочину, що стане підставою для кваліфікації дій службової особи за правилами сукупності злочинів.

Список використаних джерел:

1. Курмазенко В. Проблема корупції в Україні / В. Курмазенко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2007/11/blog-post_19.html.
2. Аленін Ю. П. Локальний предмет доказування в кримінальному процесі / Ю.П. Аленін // Науковий вісник. – Д., 2009. – № 4. – С. 222–228.
3. Дроздов А. В. Предмет доказування по делам о разбоях / А. В. Дроздов // Криміналістичний вісник. – К., 2011. – № 1. – С. 100–106.
4. Алексійчук О. М. Предмет доказування у кримінальних справах про вбивства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / О. М. Алексійчук // НАВС. – Київ, 2012. – 18 с.

